

zel egy sírt ástak. A későbbi oltár építésekor a sírt felszedték, gödrét a két padlószint közöttihez hasonló téglatörmelékkel teltetve, a maradványokat feltehetően újra eltemették. A többi temetkezéstől elkülönülő, kiemelt helyen lévő, gondosan felszedett korai sírt, kellő fantáziával, az alapítóhoz lehetne kapcsolni. Azonban sajnos, semmi nem maradt a gödörben, ami ezt a vélekedést igazolná vagy cáfolná. A mellékhatók K-i végét egyáltalán nem használták temetkezési célra, a főhajóban viszont több rétegben rombolták egymást a nagy számban leásott sírok. Az elhunytakat általában koporsóban temették el, amiről koporsószegek vagy fanyomok tanúskodnak. Az egyik, kései időszakhoz tartozó koporsót bronzszegecsekkel díszítettek. A sírokba csak kevés lelettel, javarészt ékszerrel, fektették a halottakat: övcsatokat, ruhakapcsokat, gyűrűt és pénzeket találtunk mellettük.

A lelőhelyen kétféle pénz mellett bronzveret, ólomplomba és harangdarabok is előkerültek. A sírok között 21 gyűrűt találtunk, amelyek eredetileg egy kis fadóban lehetnek elásva.

A munkát szeretnénk folytatni. Reményeink szerint az elkövetkező években a templom teljes területe, majd a kolostorépületek is feltárássá kerülnek.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Stunya Péter és Cserép Tamás.
MOLNÁR ISTVÁN – M. ARADI CSILLA

24. Becske, Júlia-majom (KÖH 44329)

(Nógrád megye) Pa, Ő

A lelőhely a Szanda-hegy lábánál elterülő Becske településtől É-ra, 2 km távolságra, egy igen karakterisztikus ÉNy–DK-i irányú, 320 m tszf. magasságú gerincen található. A lelőhely mintegy 250×30–50 m nagyságú területen helyezkedik el, kiterjedése követi a gerinc vonalát, elnyújtott ellipszis alakú. DNy-ra hozzávetőleg 1 km távolságra ered a Galga folyó forrása. A paleolitikus településfoltot K-ról a 322,5 m tszf. magasságú Berek-hegy Ny-i lábánál húzódó mély árokrendszer és annak É–ÉK-i folytatása a Szedres-árok, É-ról pedig a 318,0 m tszf. magasságú Kővágó-hegy, DNy-i oldalán húzódó Váci-völgy határolja. A völgy irányába a telep területe enyhén lejt, É és K felé azonban igen meredek a letörések. A nyíltszíni lelőhely egy fontos, kitüntetett jelentőségű stratégiai helyen helyezkedik el, ahonnan gyakorlatilag ellenőrzést fejthet ki a teljes környezetére. A Galga folyó forrása egy tulajdonképpeni zsák völgyben ered és ugyancsak zsák völgy a lelőhelytől ÉK-re található Szedres-árok is.

A lelőhelyet Péntek Attila és Markó András találta,² 2013-ig több alkalommal végeztünk gyűjtést a területen.

A lelőhely jelentős nagyságú, 1752 darabos pattintott kőegyüttese számos vonatkozása, úgy a nyersanyag-felhasználás, mint eszköz-összetétele tekintetében eltér a Cserhát-hegység paleolitikus lelőhelyein korábban tapasztaltaktól. Makroszkóposan összesen 10 nyersanyagféléseget sikerült azonosítani. A helyi eredetű limnoszilit dominanciája mellett viszonylag magas a helyi kovakavics aránya, jelen van a kvarcporfir, mint jellegzetes távolsági nyersanyag és megtalálhatóak a különféle mezolitikus nyersanyagfélések is, mint a mátrai eredetű limnoszilit, limnoopalit, valamint a feltételezés alapján kárpáti eredetű radiolarit. Az eszközök nyersanyag-összetételében

a leletek összességéhez képest jelentős az eltolódás a kovakavics és a radiolarit felé. Az eszközök (retusált pengék, fogazott és völgyelt eszközök) között a változatos összetételű „egyéb eszközök” dominálnak, magas azonban a szilánkvakarók és a kaparók aránya is. A kevés számú levélhegy, illetve bifaciális eszköz nem igen alkalmas a leletek közelebbi kulturális besorolására. Tipológiai, morfológiai és technológiai alapon mind a Micoquien-Bábonyien, mind pedig a Szeletien kultúrára jellemző jegyeket megtaláljuk. Technológiai szempontból jellegzetes a váltakozó retusú élmegmunkálás alkalmazása.

Munkatársak: Péntek Attila, dr. Markó András, Groma Kata, dr. Mordovin Maxim és Majcher Tamás.

ZANDLER KRISZTIÁN

25. Berettyóújfalú, Nagy-Bócs 3. (KÖH 73599)

(Hajdú-Bihar megye) R

A BEM D-1 CH kút kivitelezése során előkerült régészeti jelenségek leletmentő feltárást 2014. február 27-én végeztük el. A 880 m²-nyi területen öt objektum feltárássá került sor. Egy cölöplyukban nem volt lelet, a többi gödörből rézkori cseréptöredékek és egy pattintott kovapenge került elő.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

26. Berettyóújfalú, Berettyószentmárton, Papp János-tanyája (KÖH 85371)

(Hajdú-Bihar megye) Sza

Berettyóújfalú, Berettyószentmárton nevű részén a 0642/15 hrsz.-ú telken, 2014 januárjában próbafeltárássá került sor. A Berettyóújfalú, Nyár-tó dűlő néven nyilvántartott lelőhelyhez tartozó, kb. 170 m²-es területen három régészeti jelenség vált láthatóvá. A nagy méretű gödrök a római császárkor szarmata időszakából származtak. A jellegzetes szürke korongolt kerámiatöredékeken kívül, nagy mennyiségű salakot is találtunk a gödrök betöltésében.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

27. Berettyóújfalú határa, M4 autópálya projekt, a Déri Múzeum feltárássai

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B?, I

Az M4-es autópálya Berettyóújfalú és Nagykeréki közötti szakaszán, az MNM NÖK megbízásából a Déri Múzeum munkatársai 2014 július és október között az alábbi lelőhelyeken végezték el a próbafeltárássokat.

Kávás kút (Széles ér, Teleczki) (KÖH 62120): A lelőhelyen 2014. augusztus 26, és október 1. között végeztük a próbafeltárást. A szondák megnyitásával a korábban elvégzett geofizikai kutatás során jelentkező objektumok korát, jellegét kívántuk megállapítani. A lelőhelyen 18 szondát nyitottunk, összesen 1196,156 m²-nyi felülettel. A megnyitott szondákban 22 objektumot és 3 pusztulási réteg részletét figyeltünk meg.

A feltárt jelenségek közül 20 objektum és a 3 pusztulási réteg a neolitikumra keltezhető. Az objektumok nagy része ismeretlen funkciójú (8 gödör). Erre a korszakra keltezhető még 6 kút, 3 árok részlete és 2 tárológödör. A részben feltárt pusztulási rétegek széleit – az ásás jellegéből fakadóan – nem tudtuk megkeresni, egymással való kapcsolatukat nem tudtuk tisztázni.

² RKM 2003, 162–163.

Két objektumban tűzhelymaradványt is találtunk:

OBJ-6: Az objektumot nem tudtuk teljesen kibontani, mivel túlnyúlt a szonda területén. A szonda megnyitása során régészeti jelenségre utaló foltot nem találtunk. Egy, a humuszréteggel megegyező színű, de attól jóval agyagosabb, tömörebb rétegben jelentkező paticsdaraboknál fejeztük be a gépi munkát. Ezután kézi szintsüllesztéssel folytattuk a munkát. Az É-i oldalon sikerült megtalálni az objektum szélét. Ettől D-re, egy sekély, kör alakú tároló-, vagy ülogödrot találtunk. A szonda DNy-i sarkában került elő egy tűzhely maradványa. A tűztér felett jelentkező vastag paticstörmelék alapján elképzelhető, hogy agyagból épített kemence lehetett. A tűzhely egy sekély agyagpadkán helyezkedett el, a padka felett mindenféle alapozás nélkül jelentkezett az enyhén átégett platni. A neolitikumra keltezhető objektum pontos funkciója a feltárt részlet alapján nem állapítható meg.

OBJ-13: Az objektumot nem tudtuk teljesen kibontani, mivel É-i része a szondafala alá nyúlt. A feltárt rész alapján egy kör alakú, egyenes oldalú és aljú gödör lehetett. D-i oldalában, az aljától 40–50 cm-es magasságban, egy kör alakú tűzhely maradványa jelentkezett. Sütőfelületét és alapozását az állatjártatok teljesen elpusztították, csak kisebb részletekben lehetett megtalálni. A tűzhely boltozatából is csak kisebb mennyiségű törmelék maradt meg. A törmelék felett, az objektum többi részén is megfigyelhető betöltés volt. A neolitikumra keltezhető objektum pontos funkciója a feltárt részlet alapján nem állapítható meg.

A rézkorra két ismeretlen funkciójú gödör keltezhető.

Néződomb (Néződomb-dűlő 1.) (KÖH 62088): A 2014. augusztus 25-én végzett próbafeltárás során a korábban elvégzett geofizikai kutatás eredményeit terveztük igazolni. A szondázás során megnyitott, 159,640 m² összterületű, két szonda közül egyben jelentkezett egy nagyon sekély, kör alakú, ismeretlen funkciójú, őskori (rézkor?) gödör. Az objektum alján nagy mennyiségű, valószínűleg összetartozó kerámiatöredékek kerültek elő. A megnyitott szondával csak az objektum felét sikerült érintenünk.

Néződomb-dűlő 2. (KÖH 62134): A 2014. augusztus 25-én végzett próbafeltárás során a korábban elvégzett geofizikai kutatás eredményeit terveztük igazolni. A próbafeltárás során 3 szondát nyitottunk, 99 m² összterülettel. A szondák közül csak egyben került elő egy alja felé enyhén öblösödő, egyenes aljú őskori (bronzkor?) tárológödör.

Öntözött terület 2. (KÖH 75251): A 2014. augusztus 21-én és 25-én végzett próbafeltárás során a korábban elvégzett geofizikai kutatás eredményeit terveztük igazolni. A próbafeltárás során 2 szondát nyitottunk 48,18 m²-es összterülettel. Az első árokban egy ismeretlen funkciójú és korú, sekély, ívelt árkot és egy ismeretlen korú és funkciójú, sekély gödör részletét sikerült megfognunk. A második árokban, csak egy korábbi mezőgazdasági öntözőrendszer árkat és öntözőcsövét találtuk.

MAGYAR CSABA

28. Berettyóújfalú határa, M4 autópálya projekt, az MNM NÖK feltárásai

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B, Sza, N?, A, Á, I

Az M4-es autópálya építési munkálatait megelőzően a debreceni Déri Múzeum munkatársai 2008-ban és 2012-ben terepbejárást végeztek Berettyóújfalutól É-ra a 47-es főúttól és a Konyári-Kálló csatornától Ny-ra, mely során őskori, késő bronzkori, kel-

ta és szarmata kori településnyomokat regisztráltak a kutatók. Az MNM NÖK munkatársai az alábbi lelőhelyeken végezték el a próbafeltárásokat.

Dábó 2-3. (KÖH 62294): A régészeti lelőhely Berettyóújfalutól É-ra, egy amorf alakú dombnak a Konyári-Kálló csatornától É-ra eső részén helyezkedik el. A 2014. augusztus 18. és szeptember 18. között elvégzett feltárás során csupán egy leletanyagot nem tartalmazó, ismeretlen korú kút került elő.

Dábó 4. (KÖH 75237): A lelőhely Berettyóújfalutól É-ra, a 47-es főúttól Ny-ra helyezkedik el, egy kissé szabálytalan H-alakú dombon. A 2014. augusztus 19. és október 6. között elvégzett feltárás során 1 árok, 2 sír, 1 körárkos sír és 3 gödör került elő, melyek a leletanyag alapján a szarmatákhoz köthetőek. A sírok közül kettő rablott, egy pedig üres volt.

Dábó 5. (KÖH 82219): A lelőhely Berettyóújfalutól É-a és a Konyár-Kálló csatornától Ny-ra, egy É–D irányú dombon helyezkedik el. A 2014. augusztus 15. és szeptember 18. között elvégzett feltárás során 3 gödört bontottunk ki, melyek a leletanyag alapján a késő rézkorhoz és a szarmatákhoz köthetőek. Az egyik késő rézkori gödör alján egy erősen hiányos kerámiaréteget, a másikban pedig egy zsugorított helyzetű embervázat dokumentáltunk.

Daru-dűlő (KÖH 61508): A lelőhely Berettyóújfalutól É-ra, a 47-es főút két oldalán, egy amorf alakú dombon helyezkedik el. A 2014. augusztus 14. és szeptember 11. között elvégzett feltárás során egy árok részlet került elő, mely a kerámianyag alapján feltehetően a népvándorláskorhoz köthető.

Kék-Kálló-csatornapart (KÖH 62298): A lelőhely Berettyóújfalutól É-ra közvetlenül a Konyári-Kálló csatorna K-i oldalán, egy megközelítőleg É–D irányú domb amorf alakú nyúlványán helyezkedik el. A 2014. augusztus 14. és szeptember 22. között elvégzett feltárás során egy nagy méretű, kissé szabálytalan téglalap alakú folt bizonyult régészeti jelenségnek, melynek ÉNy felőli részében zsugorított gyermekvázakat (egy teljes és egy hiányos) és egy erősen hiányos felnőtt vázat bontottunk ki. A vázak megközelítőleg 70–75 cm között jelentkeztek a humusz tetejétől. A vázak mellett feltételezhetően szarmata korú leletanyag került napvilágra.

Papp-zug (KÖH 62154): A lelőhely Berettyóújfalú és Szentpéterszeg között helyezkedik el, a Berettyó-folyótól É-ra, melyet kettévág a Berettyóújfalú és Szentpéterszeget összekötő út. A 2014. augusztus 4. és szeptember 10. között elvégzett próbafeltárás során összesen 47 régészeti objektumot (27 gödör, 2 épület, 5 kút, 13 árok) bontottunk ki és dokumentáltunk le. Az egyik árokból egy, a hátán fekvő, nyújtott testtartású emberi váz került elő, karjai vállban felhúzott helyzetben feküdtek. A váz bal oldali bordái között egy nagyon rossz állapotú, szarmata korú bronz fibulatú töredékét figyeltünk meg. A szondákban feltárt objektumok neolit (eszteri csoport, középső–késő neolit), késő rézkori (badeni kultúra), késő bronzkori, szarmata, késő avar kori és Árpád-kori időszakokhoz köthetőek.

Szentpéterszeg-Körtvélyes 2. (KÖH 41715): A lelőhely Berettyóújfalú és Szentpéterszeg között helyezkedik el, a Berettyó-folyótól É-ra. A 2014. július 30. és augusztus 15. között elvégzett próbafeltárás során összesen 27 régészeti objektumot (19 gödör, 1 kemence, 3 árok, 4 bizonytalan funkciójú) bontottunk ki és dokumentáltuk le. Két nagy méretű objektumban (9., 10.) több helyen, kis méretű foltokban összetört kagyló és csigamaradványokat figyeltünk meg. A 4. számú objektumban nagy mennyiségű nehezéket bontottunk ki, két sorban. Az 1. gödörben középre bedobált falmaradványok voltak, a 9. számú